

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE ● HISTORICKO-VLASTIVĚDNÝ SPOLEK V ODRÁCH

Karolínský katastr slezský ve vztahu k Odrám

Po roce 1716 zdědila oderské panství Barbara Kajetána z Werdenberku, a následně se provdala za Františka Leopolda sv. pána Lichnovského z Voštic. Za tohoto představitele rodu Lichnovských byly na oderském panství velké spory mezi poddanými a vrchností. Tyto spory z r. 1720 vedly k založení urbáře panství oderského. Nový majitel nechal vypracovat urbář z nutnosti, protože ho k tomu nutilo nařízení císaře Karla VI. z roku 1713. Patentem z 22.11.1713 byly zahájeny práce na vylepšení starého daňového nařízení. Avšak teprve 4.11.1721 byla tato reforma uvedena do praxe. Tak vznikl nový daňový systém zvaný Karolínský katastr slezský, který byl vzorem pro vytvoření podobných daňových katastrů v Čechách a na Moravě (Tereziánský a Josefínský katastr). I když je bádání v Karolínském katastru na první pohled nezáživné, dají se z něho vytěžit informace z historického hlediska zajímavé.

V období let 1721 - 1732 spadalo oderské panství pod berní správu knížectví opavského a samotné město Odry bylo jeho druhým největším městem s 220 domy. Pro úplnost uvádíme tabulku všech měst výše jmenovaného knížectví.

	1721 - 32	1733 - 40
1. Bílovec	198 domů	207 domů
2. Dolní Benešov	38 domů	
3. Hlučín	102 domy	
4. Hradec	19 domů	19 domů
5. Klimkovice	89 domů	90 domů
6. Krzanovice	77 domů	
7. Město Opavice	31 domy	10 domů
8. Nova Cerekvica	37 domů	
9. Odry	220 domů	239 domů
10. Opava	581 dům	610 domů
11. Vítkov	94 domy	97 domů

Z celkových 220 domů bylo na předměstích 135 domů. Vinný výčep vlastnilo 50 domů. Pivo se čepovalo nejen v městě Odry, ale dodávalo se i do 9 vsí, pro které městu příslušelo právo výstavu (prodeje). Celkově město vařilo 464 aichtlů (64.960 l) piva ve svém městském pivovaru ročně. Oprávnění k pálení a výčepu kořalky náleželo pouze vrchnosti.

Z celkového počtu krámů bylo 14 masných lávek a 1 městská lázeň. Město vlastnilo polnosti v místní části Česká Ves a na polních tratích Pláň, U Odry, Pohořská hora, U rybníčního mlýna, Nad Dlouhým mostem, Veselská hora, Niva, Tošovická hora, U vápenky, U kříže, Světlna a V cípu. Mimo dalších zahrad v počtu dvaceti se jednalo vesměs o špatnou půdu, ležící převážně ladem.

Pravovareční měšťané nebyli zatěžováni robotami. Platili pouze daně z piva, z pozemků, činže z domů a výčepů. Odváděli však panstvu tzv. pocty (drůbež, vajíčka, slaninu, vepřovou kýtu a podobně). Také řemeslníci a cechy platili činži z domů a živností. Potažními robotami byli zatíženi sedláci z předměstí a vsí v katastru města. Ti také platili naturálie a činže z domů. Domkaři a čtvrtlánici byli pověřeni pěšími robotami (mlácení obilí, okopávání, kosení apod.) nebo pracemi konanými zdarma (tkaní, pletení, předení apod.).

V letech 1721 - 32

Vrchnost tzv. dominikál, platila z pronajatých zahrad a hospodářství v Heřmánkách, Horním Vražném, Hynčicích, Jakubčovicích n. O., v Loučkách, Mankovicích, Slezských Vlčovicích a Tošovicích. Dále z 1 mlýna o 4 složeních, 2 mlýnů o 3 složeních, 6 mlýnů o 2 složeních, 1 mlýna o 1 složení a jednoho větrného mlýna. Oprávnění k pálení a prodeji kořalky měla vrchnost pronajato. Dále platila vrchnost za rybník Mlýnský, Oderský dvorský, Mankovický dvorský, Dlouhý, U dřevěného mlýna, Sádkový a Mankovický mlýnský třecí. Vrchnost vlastnila lesy Černý, Dora, Hilernik, Kychberg a Zakázaný les. Dále 11 mlynářů, domkaři a další obyvatelé drželi 156 krav a 10 prasat. Obilí vysévalo 11 mlynářů a 57 domkařů (8 maldrů a 4,25 šefle). Daň se neplatila z výnosu, nýbrž z oseté plochy. Vrchnosti patřily dvory v Horním Vražném. Loučkách, Mankovicích, Odrách, Vítovcé a Voštický dvůr u Dobešova dnes zvaný Dvořisko. Dále vrchnosti v Odrách patřily polní tratě Přední, Prostřední, Zadní, Horní a Malé.

Celkový výnos 980 tol. 12. gr. 2 a 1/2 hal.
Kapitál 7.945 tol. 2 gr. 12 a 3/4 hal.

V roce 1739

V tomto roce platilo přímo panstvu daně 21 domkařů, 2 řemeslníci, 34 obyvatel předměstí a 76 dalších obyvatel. Pocty odvádělo 50 měšťanů, 37 domkařů ve městě a 100 obyvatel předměstí. Činži platilo 33 pletářů a 1 pekař. Dále 14 majitelů řeznických lávek a obuvnický cech. Páni vlastnili 8 rybníků, 10 chovných kaprů. Vyprodukovali na rybnících 201 kop kaprů tříletých (K3 - 12.060 ks). Panský pivovar vyprodukoval 154 achtlů piva ročně (21.560 l).

Vesnice v letech 1721 - 32

Vesnice - rustikál: Zde byla nositelem břemen celá vesnice jako celek nebo jednotliví poddaní. Podruzi a výměnkáři byli zatíženi předemím a podobně. Dávky se platily v penězích nebo v obilí. Roboty byly u sedláků potažní. Obvykle představovaly vzdálenost 4 až 6 mil podle náročnosti terénu /slezská míle = 6.491,25 m). U menších domkařů byly roboty odváděny práce vykonávané zdarma v předemím, tkaní apod. Desátek byl odváděn faráři v podobě drůbeže, vajec nebo v obilí.

Výpis hospodařících sedláků, domkařů a zahradníků na vesnicích v oderském panství (rustikál):

1 - Dobešov: Dobytek patří 25 sedlákům a neuvedenému počtu dalších poddaných. Výsevy provádí 25 sedláků a 10 poddaných. Polní tratě: Dvorské, Valký roh, Malý roh, Kozí hřbet, Kouty a Přebytek. Většinou se jedná o špatnou půdu, ležící převážně ladem.

2 - Heřmanice: Dobytek patří 21 sedlákům a 14 poddaným. Výsevy provádí 21 sedláků a 12 dalších poddaných. Polní tratě: Dvorská pole, Klučenina, Padzelky, Horní role, V koutě, Dolní role, Stranitz, Hirnig. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

3 - Heřmánky: Dobytek patří 9 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 9 sedláků a 12 dalších poddaných. Polní tratě: Horní, Dvorské, Prostřední, Klučenina, Díly a Harta. Většinou špatná půda, ležící převážně ladem.

4 - Horní Vražné: Dobytek patří 6 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 6 sedláků a 15 poddaných. Polní tratě: Dvorské a Na poustce.

5 - Hynčice: Dobytek patří 23 sedlákům a 18 dalším poddaným. Výsevy provádí 23 sedláků a 18 dalších poddaných. Polní tratě: Dvorské a Poustka.

6 - Jakubčovice nad Odrou: Mlýn o 2 složeních. Dobytek patří 12 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 12 sedláků a 3 další poddaní. Polní

tratě: Dvorské, Hirnig a Harta. Špatné půda ležící převážně ladem.

7 - Kamenka: Dobytek patří 21 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 21 sedláků a 17 dalších poddaných. Polní tratě: Dvorské, Dolní, Horní, Úzké, Mlýnské a Na kotouči. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

8 - Loučky: Dobytek patří 13 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 13 sedláků a 17 dalších poddaných. Polní tratě: Dvorské, Dolní, Díly, Na roku (asi Na rohu). Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

9 - Mankovice: Dobytek patří 13 sedlákům, zahradníkovi, 7 domkařům a kováři. Výsevy provádí 35 sedláků a 4 zahradníci. Polní tratě: Dvorské, Dolní, Prostřední, Horní, Malé, Přebytek, Za kostelem.

10 - Slezské Vlkovice: Mlýn o 1 složení náleží rychtáři. Dobytek patří 18 sedlákům a dalším poddaným. Výsevy provádí 18 sedláků, 2 domkaři - poidsedci na rychtě a další 3 poddaní. Polní tratě: Dvorské, Mlýnské, Horní, Dolní, V dílech a V hartě. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

11 - Tošovice: Mlýn o 1 složení náleží rychtáři. Dobytek patří 20 sedlákům, domkaři, kováři a 7 dalším poddaným. Výsevy provádí 20 sedláků, domkař - poidsedek na rychtě a 13 další poddaných. Polní tratě: Dvorské, Dolní, Prostřední, Horní, Malé, Ovesná a Díly. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

12 - Veselí: Dobytek patří 20 sedlákům a 9 dalším poddaným. Výsevy provádí 20 sedláků a 19 dalších poddaných. Polní tratě: Dvorské, Dolní, Prostřední, Horní, Dolní Pruty a Horní Pruty. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

13 - Véska: Dobytek patří 10 sedlákům a 1 domkaři. Vysévají titíž. Polní tratě: Přední, Prostřední a Zadní. Většinou špatná půda ležící převážně ladem.

Soupis všech panství v majetku Lichnovských v Horním Slezsku

Boleslaw, Rohov, Borucin, Chuchelná, Koběřice, Odry, Ovsiszce, Pišť, Smolkov, Strahovice, Štěpánkovice, Zábřeh na Hlučínsku.

Během sestavování daňových katastrů se změnila měna. Do r. 1753 platila měna tolarová (tolary - groše - halěře) a od r. 1753 platila měna konvenční (zlaté - krejcary - halěře).

1 tolar za 36 grošů, 1 groš za 12 halěřů

1 zlatý za 60 krejcarů, 1 krejcar za 6 halěřů

Váha a míry používané ve Slezsku

Duté míry obilní (suché)

1 maldr = 12 šeflů

1 šefl = 4 čtvrti (věrtel)

- v letech 1705 - 1750 asi 74 litrů

- po r. 1750 asi 76,25 až 76,75 litru

1 čtvrt (věrtel) mírky

Duté míry nápojové (mokré)

1 achtl slezský = 200 kvartů (140 litrů)

1 vědro slezské = 80 kvartů (asi 56 litrů)

1 kvart = 0,7 litru

Váhy

1 centýř slezský = 5,5 kamenů (52,8 kg)

1 kámen = 24 liber (funtů; 9,6 kg)

1 libra = 32 lotů (0,4 kg)

Vytěžená ruda se měřila na kbelíky. 10 kbelíků činilo 1 hýlu (tj. množství rudy na jeden vůz, užívaný pro odvoz rudy).

Délkové míry

1 sáh slezský (klafter) = 3 lokte slezské (1,735 m)

Polní míry

1 míle = 150 provazů (6.491,25 m)

1 provazec = 10 prutů (43,275 m)

1 prut slezský = 4,3275 m

V lesnictví představoval sáh dřeva (Holzklafter) hranici o výšce asi 1,9 m a šířce 1,6 m.

Plošné výsevkové míry

1 lán (Hube) = 30 jiter (asi 167.961 m²)

1 jitro = 300 čtverečních prutů (asi 5.598,72 m²)

1 provazec = 100 čtverečních prutů (asi 1866,24 m²)

1 prut (čtverečný) = 18,6624 m²

1 sáh (čtverečný) = 3,01 m²

Výměra lesů měřena v obvodové délce

1 leč = 30 tenat = 1.500 sáhů (2.602,50m)

1 teneto = 50 sáhů (86,75 m)

Výměra lesů v plošném měření

1 leč = 900 tenat = 140.625 sáhů (423.300 m² = 42 ha 33 a)

1 teneto = 156,25 sáhů (470,33 m²)

Výsevková výměra polí

1 výsevkový maldr sl. = 12 šelfů (asi 33.600 m² = 3 ha 36 a)

1 výsevkový šelf = 150 čtverečních prutů (asi 2.800 m²)

Součty dobytka na oderském panství v roce 1743

Panský majetek - dominikál:	ovce	krávy	prasata
	345	336	30
Majetek vesnic - rustikál:	ovce	krávy	prasata
Dobešov	172	56	14
Heřmanice	82	70	14
Heřmánky	82	40	6
Horní Vražné	15	37	8
Hynčice	165	88	12
Jakubčovice n. O.	94	45	8
Kamenka	139	97	16
Ločky	60	59	10
Mankovice	330	220	22
Slezské Vlkovice	150	65	9
Tošovice	330	78	12
Město Odry	60	186	30

Závěrem je třeba konstatovat, že z karolínského katastru by šly získat i výměry obdělávaných pozemků. Tyto informace by však byly velmi nepřesné, poněvadž byly zdaňovány pouze pozemky oseté. Navíc musíme mít na zřeteli i to, že Horní Slezsko bylo v těchto pohnutých dobách sužováno neúměrnými odvody v důsledku pruských a jiných válek. Proto kupříkladu na některých panstvích byla oseta pouhá desetina pravidelně obdělávané výměry polí. Nedostatek osiva obilnin vedl k tomu, že poddaní k výrobě mouky používali žaludů a bukvic, jejichž sběr byl v karolínském katastru rovněž uváděn ve zdaňovaných položkách. Zkrátka náš kraj byl téměř vydrancován a lidé měli proto snahu odstěhovat se do jiných zemí. Nejvíce odcházeli protestanté do Dolního Slezska a Pruska nebo jiní také do Uher, kde byli vítanou pracovní silou.

Květoslav Wiltsch

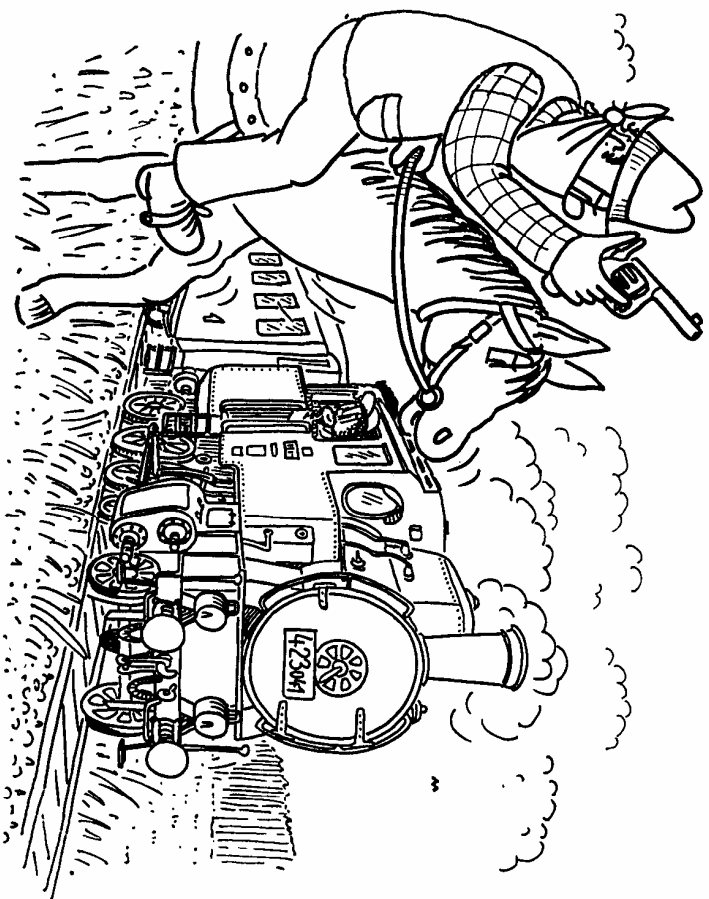
člen Historicko – vlastivědného spolku v Odrách

České dráhy, město Odry a ochránci přírody z Oder spolu s městy Vítkov a Budišov n. Bud. a s obcí Svatoňovice pořádají

V sobotu 21. 4. 2001 JARNÍ

COUNTRY EXPRESS

neboli jízdu zvláštního parního vlaku z Ostravy hl. nádr. do Budišova n. Bud. a zpět s westernovým programem.

JARNÍ COUNTRY EXPRESS (dále jen J.C.E.) je obsazován pouze do kapacity jednotlivých vozů. Při jízdě J.C.E. platí zvláštní jízdné. Obvyčejné, slevněné, zaměstnancké, předplacené jízdenky ani další slevy ČD při jízdě J.C.E. nepatří. Zpáteční jízdenky (do Budišova n. Bud. a zpět) v jednotné ceně budou v předprodeji od 9. 4. 2001. Cena a místa předprodeje budou uvedeny na plakátech dva týdny předem. Blížší informace podají ČD a Městské informační centrum v Odřích na Masarykově nám.

NÁVRH JÍZDNÍHO ŘÁDU JARNÍHO COUNTRY EXPRESSU 21.4.2001

Příjezd:	Odjezd:	Železniční stanice nebo zast.	Příjezd:	Odjezd:
6.45	6.50	Ostrava hlavní nádraží	19.10	19.00
7.16	7.18	Ostrava - Svinov	18.55	18.28
7.50	8.38	Studénka	18.26	18.05
8.55	8.57	Suchdol nad Odrou	17.39	17.23
9.06	9.07	Odry	17.19	17.11
9.14	9.25	Jakubčovice nad Odrou	17.10	17.04
9.34	10.39	Hefmanky	17.00	16.53
10.58	11.08	KLOKOČOV	15.22	15.12
11.26	11.28	Vítkov	15.10	14.55
11.39		SVATOŇOVICE	14.20	14.05
		BUDIŠOV nad Budišovkou		

Program Jarního country expresu:

- Přepad J.C.E. westernovými jezdci (bez zastavení vlaku) u Louček okolo 9.00 hod.
- Přepad J.C.E. pistolníkyv Klokočově v 9.34 hod.
- Celodenní program v žel. zastávce Klokočov v době 9.34 - 16.53 hod:
Převedení vodního jeřábu, dvě country kapely, indiánská tee-pee, projížďky na koních, byčkách, kočárech a vozech po okolí žel. zastávky, informační tabule o chystaných akcích a naučné stezce „Stříbrný chodník v Odřích“, pověsti o skrýpících „Prutnícičích“, prodej občerstvení, propagačních materiálů a drobného zboží.
- **I K návštěvě železniční zastávky Klokočov můžete využít i osobní vlaky, které v žel. zastávce Klokočov mimořádně zastaví = č. 23308, 23309 a 23321**
- Pěší vycházka ke škole v údolí Budišovky s její prohlídkou - vezměte si gumové holinky (v době 11.26 - 14.55 hod.)
- V době polední přestávky (11.39 - 14.05 hod.) možnost návštěvy Městského muzea břidlice v Budišově n. B. a prohlídky opuštěných břidlicových dolů a štol (na vlastní nebezpečí - nutno si vzít baterku) ve Starých Odrůvkách. Mezi Budišovem n. Bud. a Guntramovicemi budou zájmemci převezeni autobusem (i zpět s úhradou jízdného)
- Přepad J.C.E. westernovými jezdci na koních v Klokočově okolo 15.22 hod.
- Občerstvení při dešních zastávkách (opékání vuřtů a další občerstvení v Klokočově, možnost poobědat v restauraci v Budišově n. Bud., guliáš ve Svatoňovicích), Hudební doprovod J.C.E. (ve vlaku pojede jedna country kapela).

Změna programu a jízdního řádu jsou vyhrazeny. Westernový oděv a dobrá nálada jsou vítány.
A pokud se Vám ještě nebude chtít vrátit se s J.C.E. domů, můžete zajít na COUNTRY ZÁBAVU do restaurace „Na růžku“ v Klokočůvku